

folklor/edebiyat - folklore&literature, 2025; 31(4)-124. Sayı/Issue - Güz/Fall
Prof. Dr. Emel Kefeli Armağanı
DOI: 10.22559/folklor.4995

Araştırma makalesi/Research article

Gotik Korku Unsurlarından Türk Kültüründeki Görünmez Varlıklara: Türk Korku Sineması Örneği

From Gothic Horror Elements to Invisible Beings in Turkish Culture: The Case of Turkish Horror Cinema

Vali Gjinali*

Öz

Korku bilinç dışının bir tepkisi olarak tanımlandığından, rasyonel bakışın ötekisi olarak kabul gören duygulardan olmuştur. Romanda ve sinemada yoğun bir biçimde kullanılmış ve popülerliğini kaybetmeyerek her dönemde farklı karakterler yaratmayı başarabilmiştir. Korku, temel insani duygu olmanın yanı sıra kültürel bir olgudur. Bu bakımdan her kültürün özgün korku unsurları vardır. Bu unsurlar, kaynağını temelde benzer noktalara taşısa da coğrafya, inanç, değerler ve çatışmalar korkunun da aidiyet hissini pekiştiren bir duygu olduğuna işaret eder. Örneğin Batı toplumlarında korkunun kökeni genellikle Gotik geleneğe dayandırılırken, Doğu dünyasında korkuyu aynı biçimde kurumsal bir (gotik) çerçevede değerlendirmek güçtür. Bu nedenle Doğu’da Frankenstein, vampir veya Drakula gibi fantastik yaratıkların aksine genellikle görülemeyen ancak varlığına inanılan Allah, şeytan ve cin gibi dinî varlıkların korkusu hâkimdir.

Geliş tarihi (Received): 04-06-2024 Kabul tarihi (Accepted): 21-07-2025

* Dr., Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu. Lefkoşa-Kıbrıs/PhD. Cyprus International University Vocational School. Lefkoşa-Cyprus. vgjinali@ciu.edu.tr. ORCID ID: 0000-0002-4374-3117

Bu çalışmada, nicel ve nitel araştırma desenlerinin birleşimi ile oluşturulan karma yöntem kullanılarak sinemanın beslendiği temel kaynak olan korku kültürü ve edebiyatı irdelenmiştir. Çalışmanın nitel araştırma kısmında Türk korku filmi yönetmenleriyle görüşmeler yapılmış, nicel araştırma kısmındaysa Türk korku filmi seyircilerine korkularını saptamak üzere 23 sorudan oluşan anket uygulanmıştır. Elde edilen bulgular, katılımcıların korktukları şeyleri hatırladıkları yaş grubunun en yüksek olduğu yaş aralığının %40,5 oranıyla 8-11 yaş olduğunu göstermektedir. Türk izleyicilerine küçükken en çok neden korktukları sorulduğunda ise katılımcıların %61,3'ü hayalet – ruhlar ve anlatılan hikâyeler olduğunu belirtmişlerdir. Türk korku filmi seyircilerinin korku unsuru olarak fantastik yaratıklardan çok fazla etkilenmedikleri görülmüştür ve en çok korktukları karakterin %68,7'lik oranıyla cinler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Türk korku sineması yönetmenleri 2004 yılından 2020 yılına kadar çekilen toplamda 152 Türk korku filminin 131'inde Cin imgesini kullanmıştır. Bu veriden yola çıkılarak Türk korku sineması baş karakterinin Cin olduğu sonucuna ulaşılabilir. Dolayısıyla Türk kültüründe İslamiyet'in de etkisi ile görünmeyen varlıkların, cinlerin yarattığı korku unsuru güncelliğini devam ettirmektedir.

Anahtar sözcükler: *korku edebiyatı, Türk korku sineması, Doğu ve Batı kültürü, İslamiyet*

Abstract

Fear, often considered the opposite of rational thinking, has been extensively used in literature and cinema, maintaining its popularity by inspiring unique characters across periods. Beyond being a basic human emotion, fear is also culturally constructed, with each culture reflecting distinct elements shaped by geography, beliefs, values, and social conflicts. In Western societies, fear largely originates from the Gothic tradition of medieval Europe, whereas in Eastern cultures, it is linked less to fantastical beings (Frankenstein, vampires, or Dracula) and more to religious entities such as God, the devil, and jinn.

This study explores the literary and cultural roots of horror cinema's core source of inspiration—using a mixed-methods approach that combines qualitative and quantitative research. In the qualitative phase, in-depth interviews were conducted with Turkish horror film directors. In the quantitative phase, a 23-question survey was distributed to Turkish horror film audiences to investigate the origins of their fears. Findings show that the age group in which respondents most vividly remember fear is between 8 and 11, with a rate of 40.5%. When asked what they feared most as children, 61.3% cited ghosts, spirits, and frightening stories. Turkish audiences appear to be less affected by fantastical horror creatures and more by religious or folkloric ones, with 68.7% identifying jinn as the most frightening figure. Between 2004 and 2020, the image of the jinn appeared in 131 of 152 Turkish horror films. This suggests that the jinn are the central figure in Turkish horror cinema. As such, under the influence of Islamic belief, the fear of unseen beings especially jinn continue to shape both the content and cultural impact of horror films in Turkey.

Keywords: *horror literature, Turkish Horror Cinema, East and West culture, İslam*

Extended summary

Fear, as one of the most primal human emotions, is not only a psychological reaction but also a cultural construct that evolves with social, historical, and geographical contexts. Since the early stages of human civilization, fear has been expressed and transmitted through oral traditions, mythology, visual symbols, and later through written literature and cinema. As the most powerful visual medium of modern times, cinema plays a significant role in shaping, reflecting, and reproducing the cultural forms of fear. In the context of horror cinema, the East and West have developed distinct traditions and symbolic systems based on their respective belief structures and cultural practices.

In Western cultures, fear has predominantly drawn from Gothic literature, which emerged in 18th-century Europe as a reaction to Enlightenment rationalism. The Gothic imagination featured supernatural creatures such as vampires, werewolves, and reanimated corpses, set against dark castles, forests, and cemeteries. These spaces and characters symbolized the repressed, irrational, and chaotic forces within human nature and society. By contrast, in Eastern cultures, particularly those influenced by Islam, fear narratives have generally not featured such Gothic archetypes. Instead, fear often revolves around religious and unseen beings such as God, the devil, and especially jinn supernatural creatures mentioned in the Qur'an. These entities are deeply rooted in religious texts, folklore, and oral storytelling and have maintained a powerful presence in contemporary cultural expressions, including horror cinema.

This study investigates the cultural and literary foundations of Turkish horror cinema using a mixed-methods approach that combines both qualitative and quantitative data collection and analysis. The qualitative component consisted of semi-structured, in-depth interviews with prominent Turkish horror film directors, such as Alper Mestçi and Biray Dalkıran, who offered insights into audience preferences, narrative trends, and cultural resonance. The quantitative component included a structured questionnaire comprising 23 items administered to a sample of 1,000 university students from five major universities in the Turkish Republic of Northern Cyprus (TRNC). The research instrument was designed to explore participants' experiences, memories of fear, favorite horror genres and characters, and their beliefs regarding the existence of supernatural entities.

The data collected were analyzed using SPSS v.24. Descriptive statistics, chi-square tests, and correlation analyses were used to examine relationships among variables such as gender, age, fear-inducing elements, and cultural preferences. The results revealed that 40.5% of respondents identified the ages between 8 and 11 as the period in which they experienced the most intense fear. When asked about the source of their childhood fears, 61.3% reported being most frightened by ghosts, spirits, and scary stories told by family members—an indication of the enduring impact of oral folklore in shaping fear perceptions. Only a small percentage mentioned fear of fantastical creatures such as vampires or zombies.

A significant finding of the study is the predominance of the jinn figure in Turkish horror cinema. While Western horror films feature a wide range of imaginative monsters, Turkish audiences appear to be far more affected by religiously charged, unseen entities. This cultural specificity is reflected in the production of Turkish horror films. Between 2004 and 2020, out

of 152 horror films produced in Turkey, 131 featured the jinn as the central fear element. This data reinforces the idea that jinn have become the defining icon of Turkish horror cinema, not only because of their religious and cultural familiarity but also due to their deep psychological resonance with the audience.

The study also highlights a notable gap between the films audiences prefer to watch and those they find most frightening. While 46.1% of participants reported preferring American horror films due to their high production value and entertainment appeal, 46.3% stated that Turkish horror films frightened them the most. This indicates a clear disjunction between cinematic preference and emotional impact. Turkish horror films, with their focus on culturally resonant themes such as possession, black magic, and Islamic eschatology, appear to provoke a more visceral fear reaction despite lower levels of commercial popularity.

Another notable observation involves gender-based differences in fear perception. Female participants were more likely than males to report fear of ghosts, cemeteries, and darkness, whereas males were more inclined to express fear of jinn, solitary places, and abandoned buildings. These findings suggest that gender may mediate not only the type of fear but also the spatial contexts associated with it.

In conclusion, Turkish horror cinema stands as a distinct genre shaped by local cultural and religious influences rather than by Western Gothic traditions. Its reliance on jinn as a primary fear element is reflective of a broader cultural logic rooted in Islamic cosmology, Turkish folklore, and collective memory. Through both qualitative insights from filmmakers and quantitative data from audiences, this study demonstrates how horror cinema in Turkey functions as a mirror to the society's unique fears, values, and storytelling heritage. The sustained dominance of jinn-based narratives further underscores the importance of culturally grounded content in the creation of impactful horror media.

Giriş

Korkunun kültürel bir olgu ve pratik biçiminde görünmesinin, modern ve sonrası dönemlerde bir sanatsal üretim nesnesi olarak kullanılmasının temelinde mitten destan ve efsane dönemlerine uzanan tarihsel bir süreç vardır. Bu süreç mitolojinin, fantastiğin korku sinemasının en büyük ve önemli kaynağı olduğu günümüze kadar süregelmiştir (Yüksel, 2016: 129). Furby ve Hines (2014: 20), Canbaz (2013: 135) korkunun mitolojik folklorik dini bir unsurdan zevk haline dönüşmesinde şifahi kültürün ve yazılı edebiyatın başat rolü olmuştur. Türün asıl amacının okuyucuyu korkutmayı, heyecanlandırmayı ve tedirgin etmeyi amaçladığı söylenmektedirler. Korku, insanın ve diğer canlıların bir arada yaşamalarını, gündelik hayat kültürünü oluşturmalarında da başat rol üstlenir. Bu bakımdan insanların gelişim süreçlerine etki ederek yaşamın bir parçası haline gelmiştir.

Scognamillo (1994: 14), korkuların ve bilinmeyenler veya anlaşılmayan duygulardan kaynaklandığını, yazılmadan ve anlatılmadan önce mağara duvarlarına ve kayalıklara çizildiğini, işaretler, maskeler ve spotlarla simgelendiğini söylemektedir. Bu nedenle, evrensel korku nesneleri, olguları da ortaya çıkmıştır. Karanlık korkusu bunlardan biridir (Arkan, 2007: 6). Fakat tüm korkuların büyük ölçüde ölüm fikri ve korkusundan doğduğunu unutmamak gerekir.

Mannoni (1992: 23) ise ‘Ölüm korkusu diğer bütün korkulardan farklı bir korkudur. Bu, çok özel, açıklanamaz ve hiçbir zaman bilinemeyecek olan şeyden duyulan korkudur.’ olarak ifade etmektedir. Korku edebiyatı ve sinemasının temelinde ölüm korkusu yatmaktadır. Bu korkuyu inşa eden önemli dinamiklerden biri tabiatla uyumlu biçimde ortaya çıkan halk inanışları, batıl düşüncesi, efsane yahut destan gibi folklorik unsurlardır. Bu etkilerle ortaya çıkan korku kültürü; Batı’da Gotik edebiyatından beslenen karakterlerin ve Doğu’da görünmeyen varlıklarının ortak amacı insanı zarara uğratmak veya yok etmek ile ilgili olduğundan ölüm korkusu tüm sanat alanları ve gündelik yaşamda hâkimdir. Eliade, korkunun bir tabuya dönüşmesinde ve ortak pratiklerle ortaya çıkmasında inanç ve totem/tabu olgularının etkili olduğunu belirtir: “tuhaf, tek, yeni, eşsiz ya da korkunç olan her şey büyüsel güçlerin toplanması için mükemmel bir zemindir ve koşullara göre kutsallığın neden olduğu iki yönlü duygu nedeniyle ya tapınılan ya da kaçınılan bir nesneye dönüştüğü” ifadesinin temelinde korkulan şeyi kabul ediş ya da reddetmenin altında yatan neden korkunun tabulaştığı gerçeğidir (Eliade, 2003, 38)”.

Korkunun doğaya ait kısmının karşısında rasyonelliğe aykırı bir gerçekdışılık olarak ele alındığını söylemek mümkündür. Bu bakımdan korkunun kökeninde doğanın önemli bir payı vardır. Korkunun bir külte dönüşerek yaşam pratiklerinde ve inanışlarda yer bulmasının da doğanın payı unutulmamalıdır. Korku kültürü arkaik dönemden itibaren bu duygunun aşılması-na, kovulmasına yönelik ritüellerle zenginleşmiştir. “Arayıcıların genellikle gönüllü bir şekilde korku, açlık, susuzluk, aşırı soğuk veya sıcak veya bitkinlikten mustarip düşüp kendilerini kanıtlamaları gerekirdi. Şamanizm’de ıstırap çekmek, kişi açısından “günahlarının” kefareti ödeme yöntemi değildir, güçlü ruhlardan yardım almak için onları cezbetmenin bir yoludur” (Harner, 2014, 46). Bu ritüeller modern ve sonrası dönemde rasyonalite, yeni edebi türlerin varlığıyla insani bir duygu olarak ele alınmaya başlamıştır. Bununla birlikte roman geleneğimizin; rasyonelliğin, bilimsel bakışın ötekisi olarak var olabilen korkuyu çoğu zaman budala kahramanlar, humor ve ironinin yardımlarıyla komikleştirdiği de olur (Öner, 2016: 105).

Bu çalışmada alımlama estetiğinin (okur/izleyici merkezli) inceleme yaklaşımlarından yararlanılmıştır. Türk izleyicilerin korku sinemasına bakışını anlamak öncelikli hedefdir. Çalışmada incelenen filmler, Türk korku sinemasında en fazla üretim gerçekleştiren üç yönetmen olan Hasan Karacadağ, Alper Mestçi ve Özgür Bakar’ın filmografilerinden seçilmiştir. Örnekleme dâhil edilen yapımlar, bu yönetmenlerin en çok izlenen filmleri arasından belirlenmiş; dolayısıyla seçim kriteri olarak gişe rakamları ve izlenme oranları esas alınmıştır. Bu yöntem, Türk korku sinemasında yalnızca üretim yoğunluğuna değil, izleyiciyle kurulan estetik ve sosyolojik etkileşime de odaklanarak türün kültürel karşılığını değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Böylelikle hem türün endüstriyel dinamikleri hem de popüler kültür içerisindeki konumu daha bütünlüklü bir biçimde değerlendirilebilmektedir. Bunun yanı sıra Amerikan ve Batı korku sinemasına kaynaklık eden Gotik kültürün Türk korku sinemasına etkisini gözlemlemek, bu etkinin folklorik dinamiklerle ilişkisini ortaya koymak amaçlanmaktadır.

Yöntem

Bu çalışmada nicel ve nitel araştırma metodolojisi birlikte kullanılmıştır. Creswell’e (2016) göre karma yöntem araştırmaları hem nitel hem de nicel yaklaşımların öğelerini barındırdığı için en ideal yaklaşım olarak süreklilik çizgisinin ortasında yer almaktadır.

Nicel ve nitel yöntem araştırma desenlerinin birleşimi ile oluşturulan karma desen (Caruth, 2013: 118) birçok araştırmacı tarafından giderek daha fazla kabul edilmeye başlanmış, yeni bir araştırma yöntemi olmasına rağmen kullanımı yaygınlaşmıştır (Heyvaert, Maes ve Onghena, 2011: 16-17). Her olay ve olgunun hem nicel hem de nitel boyutu vardır. Nitel ve nicel yaklaşımlardan yalnızca bir tanesinin kullanılması sıklıkla yetersiz kalmaktadır. (Proctor, 2009: 28, Landsverk, 2012: 231, Palinkas, 2011: 48). Birlikte kullanım ile araştırma probleminde veriler, daha kapsamlı sonucun ortaya konmasına büyük katkı sunmaktadır. Bütüncül bir kapsam içerisinde nicel ve nitel yaklaşımlar kullanılarak, toplanan verilerin analiz edilmesi neden sonuç ilişkisini kurmanın yollarından biridir. Nitel ve nicel yöntemlerin bir aradalığı sanattan gündelik yaşama uzanan eklektik yeni dünyayı anlamayı da kolaylaştırabilmektedir. (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Tanım, açıklama, amacı taşıyan ilk bölümde nitel yöntem kullanılmıştır. Batı korku edebiyatının Türk halk anlatıları ve sineması bağlamında Türk kültürüne etkisi ve Türk kültüründeki güncel korku unsurları ele alınmaktadır.

Çalışmanın nicel boyutundaki evrenini, KKTC’de akredite olmuş 20 üniversite arasından seçilenler oluşturmaktadır. 2018 – 2019 Eğitim ve Öğretim Yılı’nda en çok öğrenci alan üniversitelerinden Lefke Avrupa Üniversitesi, Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi, Yakın Doğu Üniversitesi, Girne Amerikan Üniversitesi ve Kıbrıs Sosyal Bilimler Üniversitesi, önlisans, lisans, yüksek lisans ve doktora programlarına kayıtlı KKTC ve T.C. uyruklu öğrencilere 23 soruluk anket uygulanmıştır.

Anketin uygulanmasından önce geçerlilik ve güvenirlik testleri yapılmış, elde edilen sonuçlar doğrultusunda anketin kullanılmasına karar verilmiştir. Ayrıca, araştırmada etik ilkelere uygunluk sağlamak amacıyla, Lefke Avrupa Üniversitesi Etik Kurulu’ndan **25/02/2019** tarihli ve **ÜEK/30/01/02/1819//01** sayılı kararla etik onay alınmıştır.

KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yüksek Öğrenim ve Dış İlişkiler Dairesi ve rilerine göre 2018 – 2019 Eğitim ve Öğretim Yılı’nda KKTC’deki akredite üniversitelerde eğitim gören toplam öğrenci sayısı 102 bin 701’dir. Bu öğrencilerin 12 bin 508’ini KKTC uyruklu, 54 bin 875’ini ise T.C. uyruklu öğrenciler oluşturmakta olup toplam sayıları 67 bin 383’tür (Yükseköğretim Planlama, Denetleme, Akreditasyon Kurumu YÖDAK, 2020). Çalışma kapsamında yabancı öğrenciler örneklemin dışında bırakılmıştır.

Söz konusu araştırmayı yapabilmek ve örneklem büyüklüğünü tespit etmek için $n = \frac{N}{1 + N[e^2]}$ formülü kullanılmıştır. Burada N = 67.383 popülasyon örnek boyutunu ve e = 0.05 anlamlılık düzeyini belirtmektedir. Yapılan hesaplamalar sonucu genelleştirilebilirliği sağlamak açısından bu çalışma için gerekli olan örneklem büyüklüğü n = 397.6 kişi olarak tespit edilmiştir. Ancak çalışmanın bulgularının anlamlılık açısından daha çok güçlendirilmesi için yukarıda da belirtilen üniversitelerde eğitim ve öğretim gören toplamda n = 1000 öğrenci rastgele örneklem yöntemi ile seçilmiştir.

Çalışmanın analizinde nicel veriler, Sosyal Bilimler için İstatistiksel Paket (SPSS, v. 24) kullanılarak genel bir frekans analizi yürütmenin yanı sıra, Pearson korelasyonu ve kıkare analizi kullanılarak her bir araştırma sorusuna göre analiz edilmiştir.

Araştırmaya dair nitel verilerin toplanması ise, Türk Korku sinemasının en çok film üreten yönetmeni Alper Mestçi ile yapılan yarı yapılandırılmış ve yapılandırılmamış görüşme yöntemiyle elde edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinde araştırmacı tarafından önceden hazırlanan sorular yanıtlayıcıya sorulup cevaplar alınırken, yapılandırılmamış görüşme tekniğinde ise görüşme sohbet havası içinde bir konuda karşılıklı konuşarak duygu ve düşüncelerin ortaya konulması şeklinde ele alınabilir (Sönmez ve Alacapınar, 2016).

27 Ocak 2018’de Alper Mestçi ile gerçekleştirilen derinlemesine görüşmede, Türk korku sinemasının yapısı, seyircilerin beklentileri ve Türk toplumunun korku duyduğu unsurlar ele alınmıştır.

1. Korku kültürü, klasik korku ve Gotik edebiyatı

Korku, insanların önce toplu halde ardından bireysel olarak tehlikeli, tekinsiz dünya karşısında takındığı tavırlardan biridir. Korkunun kökenleri ve pratikleri tehlikeye verilen tepkiler üzerine kurulmuştur. İnanma ihtiyacının da bu tepkiler bağlamında ortaya çıktığına dair görüşler çoğunluktadır. Bu bakımdan korkunun temel insani duygu olmanın yanı sıra kültürel bir olgu biçiminde değerlendirilmesi de mümkündür. Coğrafi şartlar, inanma biçimleri korkunun pratiklerini farklılaştırır ve korku, kültürel zeminde de kendisine alan yaratır. Modernleşme dönemlerine kadar korkma biçimleri, korku ritüelleri, korkulan varlıklar kültürle göre değişkenlik göstermekteydi. Bu değişkenlik Batı ile Doğu arasındaki zihniyet farklılığının bir parçası olarak da değerlendirilmiştir. Kaynağını mitoloji, akaitler, batıl inanışlar, efsanelerden alarak farklılaşan korku unsurları ve ritüelleri Batı dünyasında zamanla Gotik kavramını ortaya çıkarır.

Korkunun modern Türk edebiyatında ardından Türk sinemasında bulunduğu yer taklitten özgünlüğe doğru ilerleyişin hikayesidir. Bu bakımdan yukarıda özellikle Gotik kavramının doğuşu ve gelişimine yer vermek gerekmektedir.

Gotik terimi, başlangıçta mimari bir üslup olarak ortaya çıkmışken, 18. yüzyılda Aydınlanma aklının karşısına çıkan karanlık duyguların mekânsal ve estetik bir temsiline dönüşmüştür. (Kılıçkaya, 2016: 687). Gotik edebiyatı ise 18. yüzyılda İngiltere’de Aydınlanma Çağı’na bir tepki olarak ortaya çıkmış bir akımdır. Scognamillo (1996: 46) ve Kılıçkaya’ya (2016: 687) göre, bir eserin ‘Gotik’ olarak nitelendirilebilmesi için romantik edebiyat anlayışı çerçevesinde, daha önce kullanılmamış nesneleri de ortaya çıkararak, onun doğaüstü öğelerden ve unsurlardan bahsetmesi, ürpertici bir duyuma, yani tekinsizliğe neden olması gerekmektedir. Dolayısıyla Gotik edebiyatta ve ondan esinlenen sinema filmlerinde gerek psikolojik gerekse fiziksel boyutta yaşanan korkunun, tekinsiz yaratıklar, gizemli olaylar, doğaüstü unsurlar, terk edilmiş mekânlar, ormanlar, şatolar, harabeler, kaleler, gizli geçitler, yıkık dökük manastırlar, ile bunun gibi karanlık veya kasvetli yerler, kehanetler ve lanetler aracılığı ile izleyiciye yansıtıldığı görülmektedir (Yavuz ve Geçikli, 2008: 175). Olağanüstülük ya da olağandışılık nesneler, doğa unsurları ve insanlar üzerinden somut görüntülere dönüşür. Edebiyat sanatı özellikle roman türü modernleşmenin akıl çağının bir ürünü olduğundan korku kültürüne başlarda rasyonel ve bilimsel açıdan yaklaşmıştır. Gotik edebiyat, Aydınlanma’nın rasyonel düzenine karşı irrasyonel, tekinsiz ve duygusal olanın estetiğini

savunan bir karşı söylemdir ve bu edebiyatın ilk örnekleri düzenli, ahlaki değerleri olan, kontrol altındaki bir toplumsal yapının arkasında saklanan karanlık, akıldışı ve kâbusvari korkuları işlemektedir (Civan, 2014: 6).

Mekânların yanı sıra Gotik edebiyatta karakterler de sıra dışıdır. Büyücüler, büyücülerin yönlendirdiği şeytanlar, hayalet ve kötü ruhlar, cadılar, kan emen vampirler, dolunayda ortaya çıkan kurt adamlar, öldükten sonra dirilen hortlaklar, iskeletler ve fantastik canavarlardan oluşan geniş bir karakter çeşitliliğine sahip sıra dışı yaratıklardır. Süreç içerisinde Gotik değerlere bilimsellik odağı dışında bakışlar da ortaya çıkmıştır. Gotik roman yazarlarından bilimsel gelişmeye en şiddetli tepkiyi veren bu anlayışın öncüsü Frankenstein ya da Modern Prometheus'un yazarı Mary Shelley olmuştur. (Yavuz ve Geçikli, 2008: 180-181). Frankenstein gibi Gotik akımın yapıtaşı olan diğer bir eser ise Bram Stoker tarafından kaleme alınan Drakula'dır (Şimşek, 2016: 33).

Korku, Türk sanatı için de modern ve sonrası dönemde bir duygu ve kültür olarak kaynak olmuştur. Korku edebiyat ve onun paralelinde ilerleyen sinemasının eklektik temalarından olmuştur. Modern edebiyatın korku macerasının Frankenstein ile başladığı ve günümüzde de halen devam ettiği söylenebilir. Sinema endüstrisi korku filmi kavramına çabuk ısınmıştır. (Gürkan, 2009: 22) Zaman zaman kendini tekrar eden bir anlayışa sahip olsa da yüzyılın başından itibaren folklorik değerlerin ön planda olduğu bir yapıyla inşa edilmiştir.

Türk edebiyatı ve sinemasında korku unsuru biçimsel olarak Gotik kültüründen yararlanmıştır. Bilhassa Türk sinemasında korku unsurlarının yer almaya başladığı dönemlerde şeytan gibi Gotik kültürde yer alan korku unsurları kullanılmıştır. Zamanla korkunun yerel folklorik ve dini unsurlarla örülü bir tema olarak yerleştiği görülür.

2. Korku edebiyatının korku sinemasına dönüşümü

İnsanlar, ilkel zamanlardan bu yana korku unsurlarını resimde, heykelde, öyküde, mitolojide, tiyatrodan ve romanlarda her daim görmüştür. Korku ve şiddetin kültür endüstrisinin bir aygıtına dönüşmesi, pazarlanması ise devasa bir endüstri olan ve görsel anlatımın etkili aracı olarak sayılan sinema aracılığıyla gerçekleşmektedir (İsmayilov ve Sunal, 2013: 204). Sinema bir sanat ve kültür aracı olduğu kadar bir eğlence ve dinlence aracıdır (Ziraman, 2007: 22). Bu bakımdan sinema endüstrisi, izleyicilerin bu gereksinimlerini de göz önünde bulundurmuş ve gereksinimlerin karşılanması doğrultusunda filmler üretmiştir (Yıldıran Önk, 2011: 3867). Korku sineması başlangıçta Batı edebiyatından beslenerek şeytan, cadı, vampir, kurt adam gibi imgeler üzerinden kurgulanmıştır. Söz konusu imgelerin kullanıldığı, Gotik edebiyatından türeyen ilk korku filmleri zamanla değişim göstermiş ve gündemde olan siyasi ve politik olaylardan etkilenecek şekilde şekillenmeye devam etmiştir (Şimşek, 2013: 267).

Giovanni Scognamillo (1996: 66) korku sinemasının sessiz dönemin klasiklerine ve geniş bir edebiyat geleneği mirasına sahip olduğunu, bu türün; ölümsüz mitoslarla beslendiğini, var olanların haricinde zaman zaman daha çağdaş ve yeni mitoslar da ekleyerek kocaman bir gelenek oluşturduğunu söylemektedir. Diğer sanat dallarında olduğu gibi korku sinemasında da söylenmek istenen örtük bir dille anlatılır. Sinemanın görünen kısmında vahşet, kan, şiddet veya ölüm olarak yer alan olaylar kültüre ve insan doğasına göndermeler içerir. Korku

filmlerinde savaşlar, hastalıklar, toplumsal endişeler, hatta irkilmeler eleştirilmek istenen sistem, iktidar, aile, cinsellik, düzen gibi güncel olgulara gönderme içerir. Örneğin; Dracula ve Frankenstein filmleri sanayi devrimini ve kapitalist sistemi anlatırken, Doktor Caligari'nin Muayenehanesi filminde otoritenin baskısı yansıtılmaya çalışılmıştır. Godzila filminde ise canavarın bir şehri yok edişi nükleer gücün dünyada oluşturabileceği hasar ve tehlikeleri simgeleyerek anlatır (Yavuz, 2005: 94).

Türk korku sineması da Batı örneklerinde olduğu gibi ideolojik ve toplumsal mesajlarını metaforik bir alt metin aracılığıyla iletir. Kötülük yapmak üzere büyü aracılığıyla musallat edilen cinlerin toplumsal etkileri ve insanların hayatını nasıl alt üst ettiği anlatılmaktadır. Bu anlatım tercihi izleyiciyi doğrudan kötülüğe ve dini yasak gerçeğine götürür Korku sinemasının ilk yıllarında Tragedyalardaki gibi şiddet sahnelerine başvurulmamıştır. Şiddet sadece belirli ölçülerde daha masum ve gizli bir şekilde verilmektedir. Frankenstein kendisini savunmak için insanlara zarar vermekte, Dr. Caligari cinayetlerini mistik bir şekilde işlemekte ve seri katiller kurbanlarını karanlıkta öldürmektedir. Kısacası ölüm gerçekleştiğinde açıkça ve herkesin görebileceği şekilde değil, daha gizemli veya gölgeli şekilde gerçekleşmektedir. Fakat daha sonraki zamanlarda savaşların ve toplumda yaşanan kan dondurucu cinayetlerin artmasıyla şiddet olayları da artışa geçmiştir. Bu gerçeklik korku sinemasına da kanlı sahnelerle yansımıştır. İşkence sahneleri, trajik ölümler kanlar içinde yatan parçalanmış cesetler bunların birkaç örneğidir.

Korku edebiyatının kaynaklık ettiği korku karakterleri tekrarlar ve alışkanlıkların etkisiyle korkutucu olmaktan çıkmıştır. Yapımcılar da insanları tekrar korkutabilmek için farklı yollar denemiştir. Günümüzde hem Batı'da hem de Doğu'da çekilen korku filmlerinde yoğun olarak cinler, şeytanlar kısacası görünmeyen varlıklar kullanılmaktadır.

Gotik mirastan devralınan karanlık mekânlar -şatolar, mezarlıklar, ormanlar- artık modern sinemada apartman daresi, okul, otel odası gibi gündelik alanlara taşınarak 'tekinsizliğin sıradanlaşması'nı temsil etmektedir. Günümüzde görünmeyen varlıkların ortaya çıkışıyla insanın aklına gelebilecek her yer kullanılmaya başlanmıştır. Gün içinde herkes tarafından bilinen ve gidilen, sıradan, küçük kasabalar, köyler, okullar, hastaneler, otel odaları, ulaşım araçları, parklar, oyuncaklar, her zaman güvende hissettiğimiz evimiz hatta banyolar bile korku sinemasının mekânları içerisine girmiştir.

Son yıllarda korku sineması, canavarlardan ziyade sıra dışı olayların gerçekleştiği, gizemi çözülemeyen ve görünmeyen varlıklar üstünde dururken folklorik ve dini değerlerden beslenir (Şimşek, 2016: 125). Hollywood ve diğer yabancı sinemalar görünmeyen varlıkların bilhassa cinlerin Doğu kökenli olduklarını filmlerinde ima etmektedir. Batı kültüründe cin temasının işlendiği filmlere; Tobe Hooper'ın yönetmenliğini üstlendiği Kötü Ruh (Poltergeist, 1982), Jamil Dehlavi'nin yönetmenliğinde çekilen İngiltere – Türkiye ortak yapımı olan Born Of Fire 1987, yine aynı yılda bu sefer Tom Daley in çektiği The Outing – The Lamp (1987) örnek verilebilir. The Lamp filminde cin Doğu'dan bir gemi sayesinde Amerika'ya gitmektedir. Türk korku sineması da Batı'dakinden farklı değildir. Hatta İslami kaynakları ve Doğu'da yaşanmış gerçek hikâye veya olayları kullanarak yabancı korku sinemasından daha özgün ve daha fazla cin ikonları içeren filmler üretildiğini söylemek mümkündür.

2.1. Korku anlatıları etkisinde gelişen Türk sineması

Ortaya çıkardığı gelenek, batıl inançlar, gündelik yaşam korkuyu kurmaca dünyanın başat konularından birine dönüştürmüştür. 2000 öncesi Türk korku sinemasında çekilen az sayıda-ki filmin Amerikan ve Batı filmlerinin adeta birer kopyası olduğunu söylenebilir (Türkel ve Kasap, 2014: 715). Bu filmlerden en kayda değer olanı William Friedkin'in 1973 yapımı *The Exorcist* filminin Metin Erksan tarafından 1974 yılı Türkçeye uyarlaması olan *Şeytan* filmidir. *Şeytan* filminde Türk inanışlarında yeri olmayan Hristiyan kodlarından beslenilmiştir. İnsan bedenine musallat olan *Şeytan* ve onu çıkarma ritüeli tamamen Hristiyan inancına ait olup, İslam dininde karşılığı bulunmamaktadır (İnal, 2015: 65-66). *The Exorcist* filminde kullanılan yöntemlerin Hristiyan kültüründe karşılığı bulunmaktadır. Metin Erksan 1974 yılında çektiği *Şeytan* filminde Hristiyanlık kodlarını İslami kodlara çevirerek seyirci ile daha yakın bir bağ kurmak istemiştir. Ancak bu sentez tutarsız bir durum ortaya çıkmıştır (Kızılca, 2015).

Koçak, (2006: 102) bir filmde seyirci ile kurulacak ilişkide özdeşleşme mekanizmasının çalışması gerektiğini söyler. Bunun için de inandırıcılık önemlidir ve anlatılan konu o toplumun yaşantısına ve deneyimlerine yakın olmalıdır. 1950'den 2000'e kadar geçen elli sene içerisinde klişelerle ve klasik anlatılarla dolu sadece beş Türk korku filmi çekilmiştir. Günümüzde ise yılda yirmi ile otuz arası sayıda Türk korku filmi çekilmektedir. Bu filmlerin 2000 'li yıllar öncesi Türk korku filmlerinden yapı bakımından farklı olduğu görülmektedir. O dönemlerde Batı filmleri ve hikâyeleri Türk korku sinemasına şekil verirken, günümüzde Türk korku filmleri, genellikle Anadolu mitolojisi, Türk halk bilgisi ve İslamî kodlara yoğunlaşarak cin, şeytan, iblis ve büyü ekseninde bir yapı oluşturmaktadır.

Yeni dönem Türk korku sineması 2004 yılında çekilen *Büyük* filmi ile başlamıştır. 2004 yılından itibaren 2020 yılının sonuna kadar toplamda 152 korku filmi çekilmiştir. Bu filmlerin 109'unda cin, 17'sinde şeytan, 5'inde hayalet, geriye kalanlarda ise işkence, cinayet, gizem, kıyamet, sanrı ve zombi korku ögesi olarak kullanılmıştır. Cin, şeytan ve hayalet imgeleri göz önünde bulundurulduğunda yeni dönem Türk korku sinemasının 131 filminde görünmeyen varlıkların konu edildiği görülmektedir.

Filmlerin hemen hemen hepsinde belirli bir amaç uğruna büyü yapıldığı görülmektedir. Büyü bilindiği üzere insanlık tarihi kadar eskilere dayanan, eski Mezopotamya'dan, Mısır, Hindistan'dan Çine, İran ve Anadolu toplumlarında (Başol, 2014: 11) da dahil olmak üzere neredeyse tüm uygarlıklarda görülen bir uygulamadır. Büyü, doğaüstü birtakım güçlerle ilişkili kurarak veya gizli güçleri bulunduğu inanılan bazı nesneleri kullanarak yararlı, zararlı veya koruma gayesi taşıdığına; olağanüstü sonuçlar elde etmek amacı güttüğüne inanılmaktadır. (Reyhan, 2008: 227). Büyü birçok amaç için kullanılmaktadır. Türk korku sineması genellikle kara büyü ve onun getirdiği olumsuz sonuçları konu etmektedir. Örneğin; kız veya erkeklerin bahtını bağlamak, eşlerin arasını açmak bu vesile ile eşlerin ayrılmasına neden olmak, insanların arasını açmak; kişilerin dilini, gücünü veya kabiliyetlerini bağlamak; insanların ve hayvanların canına zarar vermek hatta insanları öldürmeye kadar giden çok geniş pratikleri içermektedir (Tanyu, 1992: 502-504). Bunları gerçekleştirmek için bir takım büyü malzemelerinin yanında cinler araç olarak kullanılmaktadır. Antik çağdaki birçok medeniyette, daha sonra Araplarda tüm kâinatın cinlerle diğer görünmez varlıklarla dolu olan ve o var-

lıklarla yönetilen bir yer olduğu inanılmaktaydı (Düzgün, 2012: 21-22). Kur'an-ı Kerim'de ise cinler, kırk üç ayette konu olarak geçmektedir. Bu surelerin bazılarında cinlerin yapılar da belirtilmektedir. Örneğin (Kur'an-ı Kerim, Rahman, 15) ayetindeki Maric kelimesi, dumansız, kırmızı, sarı ve saf alevden oluşan ateş olarak yorumlanmaktadır (Kaya, 2003: 5).

Türk korku filmlerinin kaynağı bir yanıyla özellikle sinema dili ve teknik yapısı açısından Hollywood'a, diğer yanıyla Anadolu'nun folkloruna ve en önemlisi Kur'an-ı Kerim'den referans gösterilen ayetlere dayandırılmaktadır (Tutar, 2015: 255 – 256). Örneğin, Üç Harfliler: Marid filmindeki 'Marid' kelimesi şeytanlık vasfına sahip ve bu işi aşırı derecede yapan varlıklara denilmiş, (Polat, 2015: 342) ayrıca kibir, inat ve dinsizlikle bağlantılı kullanılmıştır. Marid kelimesi (Kur'an-ı Kerim, Hac, 3), (Kur'an-ı Kerim, Nisa, 117) ve (Kur'an-ı Kerim, Tövbe, 101) ayetlerinde belirtilmiştir. Karacadağ'ın Semum (2008) filmindeki 'Semum'un insan görünümünde fakat ateşten bir varlık olduğu görülmektedir. Hicr suresinin 27. Ayetinde '*Cinleri de daha önce dumansız ateşten (narı semum) yarattık*', narı semum bu ayet'te bir ateş çeşidi olduğunu vurgulamaktadır (Altuntaş ve Şahin, 2008: 275). Yönetmenliğini Biray Dalkıran'ın yaptığı Araf (2006) filminin ismini taşıyan bu kelime, yine Kur'an-ı Kerim'de Araf suresinde geçen kavramdan esinlenerek çekilmiştir. Bir diğer yapım ise Karacadağ'ın çekmiş ve seri haline dönüştürdüğü Dabbe filminde bahsedilen Dabbetü'l Arz ise (Kur'an-ı Kerim, Neml, 82) ayetinde kıyamet alameti olarak geçmektedir (Akyar, 2012: 49-50).

Karşıma çıkan bu tablo artık Türk korku sinemasında da kültürel kodların öncelendiğini göstermektedir. Türk korku yönetmenlerinden Alper Mestçi, Batı korku sinemasının kaynağı olan Gotik kültürden uzaklaşıldığını İslami korku dinamiklerinin ön plana çıkarıldığını söylemiştir. Mestçi '*Şimdi bizim filmlerimizi izleyen seyirciler Amerikan filmlerinden korkmamaya başladı çünkü bu kodlara alıştılar*' ifadelerini kullanarak İslami ve folklorik öğelere vurgu yapmıştır (Alper Mestçi, 2018 Derinlemesine Görüşme).

3. Bulgular

Korku, bir kült, duygu, doğa unsuru olarak arkaik dönemlerden itibaren birlikte yaşamın, kültürün, ölüm düşüncesinin hem nedeni hem sonucu olarak değerlendirilmesi gereken olgudur. Korkunun insan yaşamında ve sanatında edindiği yer sürece bağlı olarak değişmiştir. İncanın odağında bilimselliğin karşısında ya da gündelik yaşamın görüntülerinde karşımıza çıkabilmiştir. Sanat da önce edebiyat ardından sinemanın başat konularından biri olarak korkuyu seçmiştir. Korku bireylerin ve toplumların karakterini anlamada, didaktik tarzın somut görüntüsü olmada her zaman işlevsel olmuştur.

Türk sineması önce Türk edebiyatından ardından İslami ve folklorik değerlerden beslenerek korkuyu gündeminde tutmuştur. Türk sinemasında Batı kültürünün etkisinde başlayan korku temsil ve görüntüleri 2000'li yıllardan itibaren özgün bir kimliğe kavuşmuştur. Cin, büyü, kıyamet ve alametleri gibi folklorik ve dini referanslar bu özgünlüğün sağlanmasında etkili olmuştur.

Türk seyircilerin korku filmlerine ilişkin görüşlerini incelemek ve onları korkutan faktörleri belirleyebilmek için aşağıdaki dört araştırma sorusuna yanıt aranmıştır.

KKTC'de bulunan beş üniversitede öğrenim gören öğrenciler arasında rastgele toplam 1000 katılımcı seçilmiştir. Örneklemin temel demografik bilgileri Tablo 1'de bulunabilir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Demografik	N	%
Cinsiyet		
Erkek	568	8,5
Kadın	432	68,7
Toplam	1000	100,0
Yaş		
18-21	431	43,1
22-25	398	39,8
26-29	101	10,1
30+	70	7,0
Toplam	1000	100,0

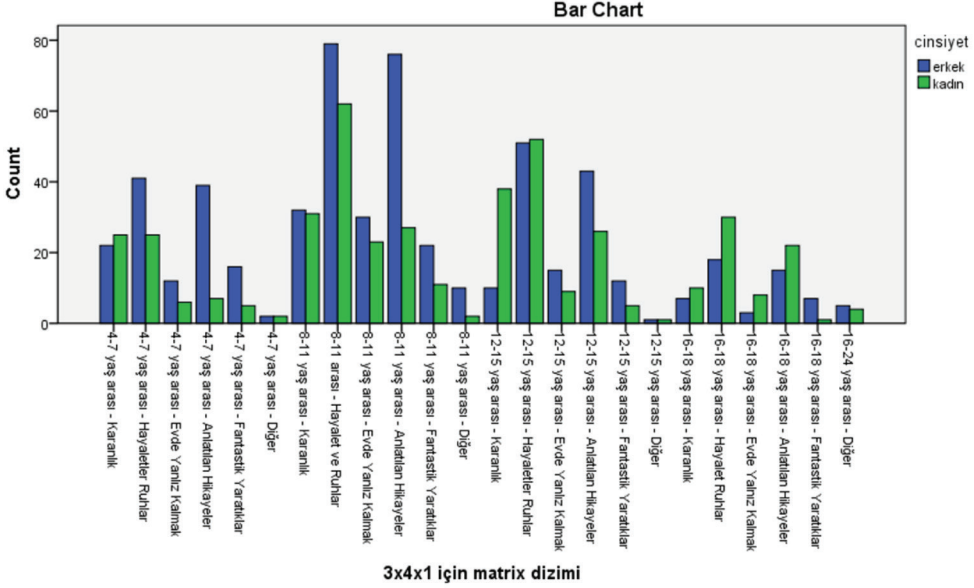
Katılımcılara genel olarak korku filmleriyle ilgili deneyimlerine ilişkin toplam 23 soru sorulmuştur. Yapılan frekans analizinde, katılımcıların en çok korktuklarını hatırladıkları yaş %40,5 oranıyla 8-11 yaşlarıdır. En çok neyden korktukları sorulduğunda, %35,8'i en çok hayaletlerden korktuğunu, %25,5'i anlatılan hikayeleri, %17,5'i karanlıktan, %10,6'sı evde yalnız kalmaktan, %7,9'u fantastik yaratıklardan ve %2,7'si diğer şeyleri sıralamışlardır. Korku filmi izleme sıklığına bakıldığında ise katılımcıların %56,1'i bazen korku filmi izlediğini belirtirken, sadece %7,5'i haftada birden çok korku filmi izlediğini belirtmiştir. Türk izleyicilerinin en çok korktukları korku karakter %68,7'si cin ilk sırada yer almıştır. Aynı zamanda %55'i cin ve şeytan karakterlerin gerçek hayatta var olduğuna inanmaktadır.

Araştırma Sorusu 1 (AS1): Katılımcıların en çok korktukları yaş aralığı ve korkma sebepleri açısından değerlendirildiğinde, cinsiyet ve yaş açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?

Katılımcıların en çok korktukları yaş aralığı ile korkma sebepleri açısından değerlendirildiğinde katılımcıların cinsiyetleri arasında anlamlı farklılık olup olmadığını test etmek için Matrix dizimine tabii tutularak cinsiyet değişkeniyle çaprazlandırılmıştır. Bu çapraz Matrix dizimi sonucunda ortaya çıkan hücrelere ilişkin frekans dağılımları arasında anlamlı farklılık olup olmadığı chi-square testi ile test edilmiştir. Buna göre erkekler ve kadınlar arasında en çok korktukları yaş aralığı ile korkma sebepleri açısından anlamlı farklılık olduğu gözlemlenmektedir ((23) = 89.199, $p < .000$)

4-7 yaş grubu açısından değerlendirildiğinde, erkeklerin büyük çoğunluğunun kadınlara kıyasla hayaletler ve ruhlar, evde yalnız kalmak, anlatılan hikayeler ve fantastik yaratıklardan korktukları görülürken 4-7 yaş arası kadınların karanlıktan korkma oranlarının erkeklerden daha fazla olduğu gözlemlenmektedir. 8-11 yaş grubu için değerlendirildiğinde tüm korkma sebepleri açısından erkeklerin kadın katılımcılara kıyasla daha yüksek frekanslara sahip oldukları gözlemlenmiştir. 12-15 yaş aralığında kadın katılımcıların büyük çoğunluğunun anlamlı yüzdesinin erkeklere kıyasla karanlıktan ve hayalet / ruhlardan korktuğu ortaya çıkmıştır. Evde yalnız kalmak, anlatılan hikayeler, fantastik yaratıklar gibi değişkenler açısından ise erkeklerin kadınlara kıyasla daha çok korktuğu görülmektedir. Son olarak, 16-18 yaş grubu açısından yine

karanlık, hayalet, ruhlar, evde yalnız kalmak ve anlatılan hikayeler korkma sebepleri açısından kadınlar erkeklerle kıyasla oransal çoğunluğu sağlamaktadır (bkz. Grafik 1).

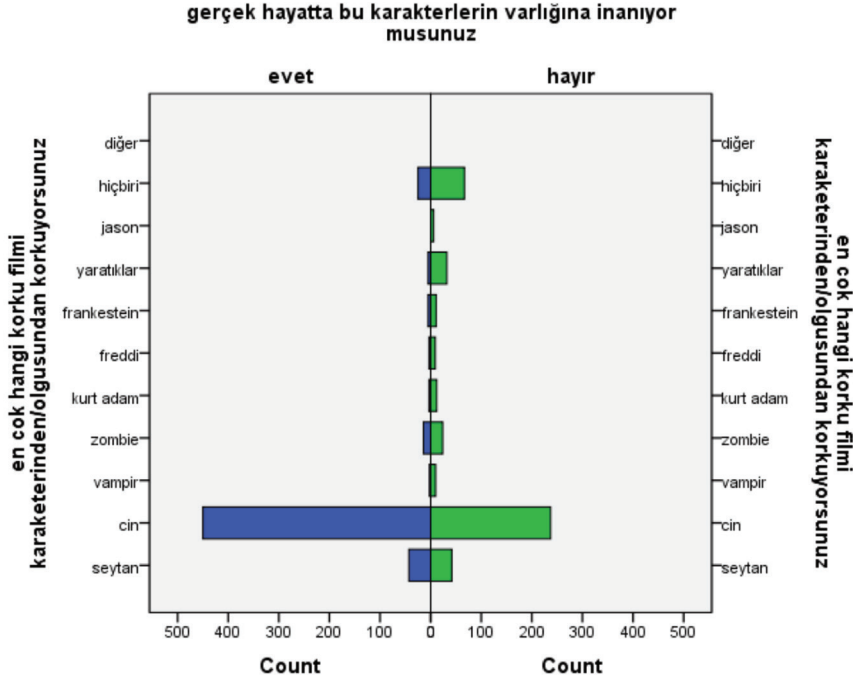

Grafik 1: Katılımcıların en çok korktukları yaş aralığı, korkma sebepleri ve cinsiyet dağılımları
Bar Chart sonuçları

Araştırma Sorusu 2 (AS2): En çok korkulan korku filmi karakteri ile o karakterin gerçek hayatta varlığına olan inancı arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Yapılan Korelasyon analizinde, en çok korkulan korku filmi karakteri ile karakterin gerçek hayatta var olduğu inancı ($r = .289$, $p = .000$) arasında anlamlı ancak zayıf bir ilişki olduğunu göstermiştir. Bu çerçevede mevcut cinsiyet farklılıkları ki-kare analizi kullanılarak incelenmiştir. En çok korkulan korku filmi karakteri için anlamlı fark bulunmuştur. Buna göre kadınlar (%77,1) erkeklerle cinlerden daha fazla korkmaktadır (%62,3; $\chi^2 = 63.499$, $df = 9$, $p = .000$). Frekans dağılımlarına bakıldığında ise katılımcıların %68,7'si Cin olgusundan korktuklarını, en çok korkulan ikinci karakterin ise %8,5 ile Şeytan olduğu görülmektedir. Gotik ve korku edebiyatı karakterlerinden olan Frankenstein'den %1,6'sı, Kurt adamdan %1,5'i, Vampir'den ise %1,2'nin korktuğu sonuçlarına varılmıştır.

Korku filmi karakterinin gerçek hayatta var olup olmadığı inancına göre ise yine anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($\chi^2 = 7.541$, $df = 1$, $p = .006$). Katılımcıların büyük bir çoğunluğunun şeytan ve cinin gerçek hayatta var olduklarına inandıkları görülmektedir. Katılımcıların %55'i cin ve şeytanlara inanırken, katılımcıların büyük çoğunluğu vampir, zombie, kurt adam, Freddy Krueger, Frankenstein, yaratıklar ve Jason karakterlerinin gerçek hayatta var olduklarına inanmadıkları gözlemlenmiştir (bkz. Grafik 2).

Grafik 2: Katılımcıların korktukları korku filmi karakteri ile bu karakter veya olgunun gerçek hayatta var olduğuna inanma durumlarına göre GGraph sonuçları

Araştırma Sorusu 3 (AS3): Katılımcıların izledikleri korku filmlerinde en çok korktukları mekân açısından cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Katılımcıların izledikleri korku filmlerinde en çok korktukları mekân açısından cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı araştırılmıştır. Elde edilen çapraz tablolar incelendiğinde katılımcıların %25,9'u mezarlıklardan, %21,6'sı dini mekanlardan, %21,3'ü doğaüstü varlıkların istila ettiği evlerden, %20,6'sı terk edilmiş binalardan ve %10,4'ü ise ıssız ormanlık alanından korktukları sonuçlarına varılmıştır.

Bu dağılım cinsiyet açısından incelendiğinde kadınlar ile erkekler arasında anlamlı farklılıklar olduğu gözükmektedir ((5) =18.470, p=.002). Buna göre erkekler, ıssız ormanlık alanlardan, dini mekanlardan, terk edilmiş binalardan ve doğa üstü varlıkların istila ettiği evlerden kadınlara kıyasla daha fazla korktukları tespit edilirken, kadınların ise erkeklere kıyasla mezarlıklardan daha fazla korktukları sonucuna varılmıştır.

Araştırma sorusu 4 (AS4): Katılımcıların en çok korktukları ülke / kültür sineması ile izlemeyi tercih ettikleri ülke / kültür sineması arasında bir ilişki var mıdır?

Yapılan frekans analizine göre korku filmlerini izlemeyi tercih ettikleri ülke veya kültüre dayanarak katılımcıların %46,1'i Amerikan korku filmlerini izlemeyi tercih ettiğini göstermektedir. Katılımcıların %32'si Türk korku filmlerini tercih ederken, %17,6'sı Avrupa korku filmlerini ve %4,3'ile Uzakdoğu korku filmlerini izlemeyi tercih ettiklerini sonucu çıkmıştır. Diğer

yandan izlemeyi korktukları ülke veya kültürün korku filmleri sorulduğunda, katılımcılar birinci sırada %46,3 ile Türk korku filmlerinden daha çok korktuklarını göstermektedir. Katılımcıların %38,7'si Amerikan korku filmlerinden daha fazla korktuklarını, %11,3'ü ise Avrupa korku filmlerinden ve %4,4'ü Uzakdoğu korku filmlerinden daha fazla korktukları tespit edilmiştir.

Tartışma ve sonuç

Korkunun bugünkü varlığına ve algısına mitoloji, destanlar veya efsanelerin yarattığı kültür kaynaklık etmiştir. Batı kaynaklı değerler özellikle edebiyatta binlerce korku hikâyesini ve unutulamayan onlarca korku karakterini ortaya çıkarmıştır.

Doğu kültüründe özellikle İslamiyet'i kabul etmiş toplumlarda bu tarz bir edebiyattan söz etmek mümkün değildir. Atilla Dorsay, korku filmi yapmanın gen meselesi olduğunu vurgulayarak, özellikle Türklerde bu genin olmadığını söylemektedir. Türklerin, korku türüne ait romanlar yazmadığını bu nedenle Türk korku sinemasının kültürel motiflerden beslenemediğini savunmaktadır. Dorsay'ın tespiti 2000'li yıllar öncesi Türk korku sineması için geçerli olabilir. Zira 2000'li yıllardan sonra çekilen Türk korku sineması Batı'yı taklit etmek yerine kendi kültürü ve İslami kodları içeren filmler üretmektedir.

Türk toplumu, Batı kökenli olan Frankenstein, Drakula, Kur adam, Vampir gibi korku karakterlerinden etkilenmemektedir. Korkmalarının sebebi söz konusu karakterlere inanmaları ve Türk – Anadolu kültürüyle bağlantı kuramayışlarıdır. İslamî korku geleneği, fantastik canavarlardan ziyade ilahi kudretin ve görünmeyen varlıkların mutlak otoritesi üzerine kuruludur. Dini diğer korku unsurları ise görünmeyen ancak tüm dinlerde var olduğuna inanılan cehennem korkusu, şeytan ve cinlere karşı duyulan korkulardır.

Anket çalışmasında elde edilen bulgular da bu görüşü desteklemektedir. Türk halkının büyük çoğunluğu görülmeyen varlıklardan, özellikle de %68,7'lik bir oranla cinlerden korktuğu sonucuna varılmıştır. Korkmaları %55'inin cin ve şeytanların varlığına inanmalarından kaynaklanmaktadır. Bir yandan Anadolu Türk halk mitolojisi ve Türk kültürü diğer yandan Türklerin Müslüman olmadan önceki Şaman inanışları ve ardından İslamiyet'i kabul ettikten sonraki dini inanışları cin olgusundan korkmalarının temel nedenidir.

Literatür taraması ve katılımcılara uygulanan anket çalışmasından elde edilen bulgular Türk korku sinemasını üreten yönetmen ve senaristlerin düşünceleriyle paralellik göstermektedir. Türk korku filmi yönetmenleri çektikleri korku filmlerine dair saha araştırmalarından aldıkları olumlu ve olumsuz geri dönüşler neticesinde toplumun korkularını çerçeveleyen bir pratiğe ulaşmışlardır. Mesela Araf filmlerinin yönetmeni Biray Dalkıran 'Vampir Ayşe'yi ısırmaz, Kurt Adam Hasan'ı kovalamaz, Zombi Mahmut'un peşinden koşmaz', ifadeleri ile eleştirilerini mizahi bir dille yapmaktadır. Kısacası Batı'nın mitik korku figürleri, Türk toplumunun kolektif bilinç dışında yankı bulmamakta; yerel korku ikonografisi, dini ve folklorik temsiller üzerinden şekillenmektedir. Benzer tespitleri yeni dönem Türk korku sinemasının en çok eser vermiş yönetmeni Alper Mestçi de yapmaktadır. 27 Ocak 2018 tarihinde kendisi ile yapılan derinlemesine görüşmede u ifadeleri kullanmıştır; 'Bizdeki korku hikâyeleri dini inançlarla bağlantılıdır. Kişiler küçüklüklerinde bu tür hikâyeleri ebeveynlerinden ve aile büyüklerinden duydukları için korku duymaktadır. Mesela bir Kurt Adam, Frankenstein,

Vampir hikâyesi bizde asla mümkün değildir' ifadeleri ile Türk halk kültürünü, korkularını ve seyirci isteklerini bir çerçeveye sokmuştur.

Mestçi'nin de değinmiş olduğu konuyla ilgili ankete katılan Türk izleyicilerine 'küçük-ken en çok neden korkardınız' sorusu sorulduğunda, katılımcıların %61,3'ü hayalet – ruhlar ve anlatılan hikâyelerden korktukları cevabını vermiştir. Bu istatistiksel bulgulardan anlaşıldığı üzere yaramazlık yapan çocukların uslu durmaları için onları öcü, hayalet, ruh veya genel bir ifade ile görülme varlıklarla korkutmaktadırlar.

Elde edilen diğer sonuç ise, Türk izleyicilerinin %46,1'i daha fantastik karakterlerden kurgulanan Amerikan korku filmlerini izlemeyi tercih etmektedir. Diğer yandan en çok hangi ülke veya kültürün korku filmlerinden korktukları sorulduğunda, katılımcıların %46,3'ü Türk korku filmlerini daha korkutucu bulmaktadır. Türk seyircilerinin Amerikan filmlerinden daha az korktukları için izledikleri yargısına ulaşılmıştır. Türk korku filmleri daha korkutucu gelmektedir ancak izlenme oranının Amerikan korku filmlerine göre daha düşük olduğu da ortadadır.

Research and publication ethics statement: This is a research article, containing original data, and it has not been previously published or submitted to any other outlet for publication. The author followed ethical principles and rules during the research process. In the study, informed consent was obtained from volunteer participants and the privacy of the participants was protected.

Contribution rates of authors to the article: The article is single-authored and the contribution rate is 100%.

Ethics committee approval: Ethics Committee approval was received from the Ethics Committee of the European University of Lefke, decision numbered ÜEK/30/01/02/1819/01 dated 25/02/2019.

Support statement (optional): No financial support was received for the study.

Conflict of interest: There is no conflict of interest between the authors of this article.

Araştırma ve yayın etiği beyanı: Bu makale tamamıyla özgün bir araştırma olarak planlanmış, yürütülmüş ve sonuçları ile raporlaştırıldıktan sonra ilgili dergiye gönderilmiştir. Araştırma herhangi bir sempozyum, kongre vb. sunulmamış ya da başka bir dergiye değerlendirilmek üzere gönderilmemiştir.

Yazarların katkı düzeyleri: Makale tek yazarlıdır, katkı oranı % 100'dür.

Etik komite onayı: Lefke Avrupa Üniversitesi Etik Kurulunun 25/02/2019 tarihli ÜEK/30/01/02/1819/01 No'lu karar sayılı Etik Kurul onayı alınmıştır.

Finansal destek: Çalışmada finansal destek alınmamıştır.

Çıkar çatışması: Çalışmada potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Akyar, P. (2012). *2000 sonrası Türk korku sinemasında yer alan dini göstergeler* [Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi] Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Altuntaş, H. ve Şahin, M. (2008). *Kur'an-ı Kerim Meali*. Ostim Mesleki Eğitim Merkezi Müdürlüğü.
- Arkan, G., N. (2007). *Korku sinemasında çocuk imgesi ve "The Ring", Halka filminin çözümlemesi* [Yayınlanmış yüksek lisans tezi] Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Başol, S. (2014). *Hititlerde büyü ve büyü malzemeleri* [Yayınlanmış doktora tezi] Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Canbaz, Y., F. (2013). Kenan Hulusi Koray'in korkutan öyküleri. *Millî Folklor*, 25 (97), 135- 144.
- Caruth, G. D. (2013). Demystifying mixed methods research design: *A Review of The Literature*, *Mevlana International Journal of Education*, 3(2), 112-122.
- Civan, C. (2014). Korkuyu beklerken. *Vizyon Hayal Perdesi*, 42, 6-11.
- Creswell, J., W. (2016). *Araştırma deseni, nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları* (S. B. Demir, Çev.) (2. Baskı) Eğiten Kitap.
- Daley, T. (Director). (1987). *The Outing* (Film) Production Company. ABC Films.
- Dalkıran, B. (Yönetmen). (2006). *Araf* (Film) d.f.g.s.
- Dehlavi, J. (Director). (1987). *Born of Fire* (Film) British Film Institute, Güven Kıraç Filmcilik.
- Düzgün, Ş., Ali. (2012). Dinsel ve mitolojik yönleriyle cin ve şeytan algımız. *Kelam Araştırmaları*, 10(2), 11-30.,
- Eliade Mircae. (2003). *Dinler tarihine giriş*. Kabalıcı.
- Erksan, M. (Yönetmen). (1974). *Şeytan* (Film) Erler Film.
- Friedkin, W. (Director). (1973). *The Exorcist* (Film) Warner Bros.
- Furby, J. ve Hines, C. (2014). *Fantastik*. Kolektif.
- Gürkan, H. (2009). *2000 'lerde Hollywood'da yeniden çekilen Japon korku filmlerinde kadın temsillerinin karşılaştırmalı analizi* [Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi] Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Heyvaert, M., Maes, B. ve Onghena, P. (2011). Applying mixed methods research at the Synthesis Level: An overview. *Research In Schools*, 18(1), 12-24.
- Hocaoğlu, D. (2001). Korku edebiyatı üzerine: I. korku edebiyatı, *Ölüm Mistisizmi ve Şeytan*. 3 (10), 10., 8-11.
- Hooper, T. (Director). (1982). *Poltergeist* (Film) Metro-Goldwyn-Mayer (MGM).
- İnal, U. (2015). *Türk korku sinemasında eski Türk inançları ve İslamiyet'e dair öğeler: Hasan Karacadağ sineması* [Yayınlanmış yüksek lisans tezi] Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İsmayilov, E., K. ve Sunal, G. (2013). Frankenstein ya da modern prometheus romanının sinemaya uyarlanması. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(1), 199-222.
- Harner, Michael (2014). *Şamanik Şifa* (Y. Sen, Çev.) Ray.
- Kaya, R. (2003). Kur'an-i Kerim'de insan-şeytan ilişkisi. *Uludağ Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 12(2), 1-30.
- Kılıçkaya, D. (2016). Oğuz Atay'ın "Unutulan" ve "Korkuyu Beklerken" Adlı hikâyelerinde Gotik unsurlar. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 685-696.
- Kızılca, M. (2015). *Türk korku sineması'na genel bir bakış*. Öteki Sinema.
- Erişim adresi: <http://www.otekisinema.com/turk-korku-sinemasina-genel-bir-bakis/> (Erişim tarihi: 05.10. 2016).
- Koçak, B. (2006). Doğu-Batı arasında Türk sineması: Korku filmleri üzerine bir değerlendirme. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 26(1), 93-104.
- Landsverk, J., Brown, H., Chamberlain, P., Palinkas, L. A. ve Horwitz, S. M. (2012). *Design and analysis in dissemination and implementation research*. In R. C. Brownson, G. A. Colditz and E. K. Proctor (Eds.) *Translating Science to Practice*, Oxford University Press, 225–260.
- Mannoni, P. (1992). *Korku* (I. Gürbüz, Çev.) İletişim.
- Mestçi, A. (2018). Yüz yüze görüşme. 27 Ocak 2018, İstanbul.
- Öner, H. (2016). Önce Kork Sonra İnanırsın: Beş Sevim Apartmanı. *Roman Kahramanları Dergisi*, (25), 105-108.

- Palinkas, L. A., Aarons, G. A., Horwitz, S. M., Chamberlain, P., Hurlburt, M. ve Landsverk, J. (2011). Mixed method designs in implementation research, *Administration and policy in mental health and mental health services research*, 38, 44-53
- Polat, E. (2015). Cin suresi perspektifinde cinlerin varlığı. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(53), 337-365.
- Proctor, E. K., Landsverk, J., Aarons, G., Chambers, D., Glisson, C. ve Mittman, C. (2009). Implementation research in mental health services: An emerging science with conceptual, methodological, and training challenges. *Administration and Policy in Mental Health and Mental Health Services Research*, 36, 24-34.
- Reyhan, E. (2008). Eski Anadolu kültüründe büyü ve büyücülük. *Akademik Bakış*, 2(3), 227-242.
- Scognamillo, G. (1994). *Dehşetin kapıları*. Mitos.
- Scognamillo, G. (1996). *Korkunun sanatları*. İnkılap.
- Sönmez, V. ve Alacapınar, F., G. (2016). *Sosyal bilimlerde ölçme aracı hazırlama*. Anı.
- Şimşek, G. (2013). Siyasi olayların korku sinemasına yansımaları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(46), 264-280.
- Şimşek, G. (2016). *Sinemada korku ve din, 2000 sonrası Amerikan ve Türk filmlerinde cin unsurunun çözümlenmesi*. Pales.
- Tanyu, H. (1992). Büyü. *İslam ansiklopedisi*.
- Tutar, C.(2015). Türk korku sinemasının yapısal engelleri: Sosyo-kültürel bir bakış. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim fakültesi Elektronik Dergisi*, 3(2), 247-274.
- Türkel, E. ve Kasap, F. (2014). Türk sinemasında korku: 2000 sonrası Türk korku sinemasında dinsel motifler üzerine bir inceleme ve yaratım sorunları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(32), 711-721.
- Yavuz, F. (2005). Bastırılanın kaçınılmaz geri dönüşü: Korku sineması. *Sinemasal Dergisi*, İzmir; Dokuz Eylül Yayınları, Temmuz, Ağustos, Eylül.
- Yavuz, M., E. ve Geçikli, K. (2008). Gotik romanda aydınlanma karşıtlığı. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi* Mayıs, 32(1), 171-188.
- Yıldıran Önk, Ü. (2011). Türk sineması'nda türler üzerine bir inceleme (1970-1980). *Journal of Yaşar University*, 23(6), 3866-3877.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, (11. Baskı) Seçkin.
- Yükseköğretim Planlama, Denetleme, Akreditasyon Kurumu YÖDAK (2020).
- Yüksel, N., A., A. (2016). Metin Erksan'ın Kuyu filminin mitolojiye dayalı bir perspektiften çözümlenmesi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(4), 129-134.
- Zıraman, Z. (2007). *1990 sonrası Japon korku sinemasında intikamcı ruh ögesi* [Yayınlanmış yüksek lisans tezi] Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.

Bu eser Creative Commons Atıf 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

(This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License).